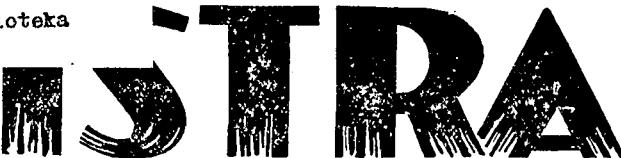

ZAGRI Sveučilišna Biblioteka
ZAGREB

Odborništvo in uprava
za Slovencij in slovenski del
Julijške Krajine
LJUBLJANA, Beogradska ul. 22.

Narod, koji se odreće ma i jedne
stope krviju i znojem otaca svo-
ih natopljene zemlje nije dosta-
jan da se nazivile narodom

Ne zna dan što nosi noć

Nikada nije ta narodna uzretica bila aktuelnija nego što je davan. Nikada se nije mogla bolje primijeniti na dogajajući prilike oko nas.

Europa se mijenja i njezina će se karta — tu nema više nikakve sunnije — prekrojiti, bez obzira na to kakav bude ishod danasnjega gigantskog hrvanja. Ni pojedinci, ni mali narodi tu ne mogu ništa sprječiti niti skrenuti tok povijesti.

No na samu kartu, nego i drustveni potredak za sada samo Europe, a kasnije možda i cijeloga svijeta, promijeniće ga se iz temelja; svi su predoseđajući i najavljuju.

I u tom viktoru, koji za sada još bijesni samo nad evropskim kontinentom, no te gleda da već prelazi njezine granice, sretnim se moći smatrati onaj narod, koji iznese život glavu, koji su u duhovu promjene uspije izdržati u što manji potres, uz što manje štetu po svom nacionalnim organizacijama. Srpski će biti uspije li barem da održi pojedinu narodnu udovo svoje noću.

Jer oluja još nije gotova. Ona prava kulminacija to strašno vijavite čini se da istom dolazi.

Počemo li analizirati dogajanje i tražiti ugroženiku strahovite katastrofe, koja je zadesila Europu i svijet, doći ćemo ujatno na jednu ishodišnu točku, na koju smo mi svi ovako mali i neznačiti, nepresto upozoravali i upitrići prstom.

Ima jedna pripovijest o inženjeru, koji su gradili ogroman jedan nastip i stvarali umjetno jezero. Gradeci nastip našli su na malo gorsko vrelo, koje je kod golemog zdravstva bilo jedva započinje. Inženjer nijesu smatrali potrebnim, da mu osiguraju tok i pravilan odvod, nego su ga jednostavno ogromnim nastipom zatrplili uvjereni, da će kasnije kroz goleme mase vode u jezeru naći svu odusak.

Dodatac i pet godina izdržao je nastip, dodatac i pet godina gomnila se voda tog malog i jevac započinje vrela. A jednoga dana vrelo je elementarnom snagom probilo strahovite betonske zidine nastipa i proizvrtalo strahovitu poplavu, koja je uništila sela i gradove, upropastila svu dugogradnju muku tisuća i tisuća marnih ljudskih rukava.

Ono malo pribuđeno vrelo bilo je uzrokom katastrofe.

Ishodišna točka današnjeg velikog sukoba, iako je us nju bio čitav jedan gorostanski sklop drugih problemata, bila je: pitana je narodnih manjina.

Zbog njemackih manjina u Sudetima došlo je do trizverice između Češke i Njemačke, do okupacije Sudeta, do protektorata u Češkoj. Zbog njemacke manjine u Daužinu i Poljskoj došlo je do sukoba između Njemačke i Poljske, koji se je kasnije razvio do bitke naroda i pretvorio u najveći sukob svih vremena. Zbog ukrajinske manjine u Poljskoj usla je i Sovjetska Rusija u Poljsku. Uzlet u rat s Francuskom, Korzikom, Nice, Savoje i Maltom. Dakle i opet pitanje manjine. Komčevanje zbog Besarabije, Dobrudža, odnosno Erdelja i Sedmogradskog kruga se takodjer oko pitanja narodnih manjina.

Manjina i posud manjine. Istina je, da su u sadašnjem velikom skupu mnogi drugi daleki veći interes pojedinih veličkih sila sasvim potisnuli u pozadinu pitanja narodnih manjina, što nije ni tako. No jedno stoji, da će taj problem, problem manjina, ne bude li u novom evropskom i svjetskom uređenju končano pravedno riješen i opet postati kamenom smutnje medju narodima, jednako onim velikima, kao i onim malima.

Pogrešno bi bilo gledati na narodne manjine i njihovu borbu za održanje, kao na neko smutljeće, koji remete mir medju narodima. Na njih treba gledati kao na jednu bolnu i žalu ranu, koju treba lijekiti s mnogo pažnje i ljubavi, s mnogo blagosti, osjećaja i razumijevanja i s jedne i s druge strane. Svaka nasilno rješavanja toga nadalje osjetljivog problema može prouzrokovati samo upalu rane i njenog zagrojavajućeg, da se tako simbolički izrazimo, a to bi moglo i opet znatiči otvoravanje odnosno upala svega ostalog narodnoga organizma.

Jer narodne manjine, oko već moraju postojati, moraju da budu most, koji će spajati, a ne razdvajati dos susjedni narodi, da budu kopče za izmjenu svih kulturnih i inih dobara.

I zato narodne manjine imaju jednu nadave važnu misiju. Na njih se ne smije gledati kao na neku izraslinu, koju valja zgaziti i izbrisati sa lica zemlje, jer se time povrijedjuju najosjetljivije mjesto narodno-ga tijela.

Inačici pred očima tu vršnu misiju na rodnih manjina, misiju spašanja, buduće će Europa morati rješavanju manjinskih pitanja pristupiti s mnogo tacta, s mnogo opreza i političke mudrosti, ako bude htjelo da medju narodima nove Europe zavladati trajan mir i spokojstvo, te plemenita utjecaja među narodima u izgradnji svih potruštenih lekovina i dobara.

Nadajmo se da će budući voditelji i državnici Europe to znati i htjeti učiniti.

DOGOVOR MED NAŠO DRŽAVO IN ITALIJO

ZA UREDITEV PREMOŽENJSKIH PRAVIC PREJSNJE KRAŃJSKE IN GORIŠKO-GRADIŠČANSKE DEŽELE

PRVI MEDNARODNI DOGOVOR REDIGIRAN V SLOVENSKEM JEZIKU

Italijanski uradni list »Gazzetta Ufficiale« od 3. junija t. l. je objavila zakon, s katerim se odobri dogovor, ki je bil sklenjen med našo državo in kraljevino Italijo 18. maja 1939. Dogovor se nanaša na ureditev premoženskih Interesov nekdanje Kranjske in Goriško-Gradisčanske dežele ter javnopravnih ustanov, ki vršijo svojo nalogo na omenjenem ozemlju, in končno na takozvane deležne pravice (srenske ali sovjetske pravice), ki zadevajo obe deželi.

Clen petnaesti pravil, da bo sklenjen dogovor ratificiran od jugoslovanske in italijanske vlade ter da stopi po izmenjeni ratifikacijski listini v vojivo. Doslej nismo čitali v naših listini, da bi bil dogovor od naše strani že ratificiran. Od italijanske strani je že objavljen v obliku zakona.

Dasi torek dogovor z objavo v italijanskem uradnem listu niše stopil v vojivo, hočemo tu podati glavne točke dogovora, ker zadevija interese slovenskih prebivalcev na obeh straneh meje.

Od naše strani so dogovor podpisali veliki župan v pok. Teodor Sporn, banovinski svetnik dr. Lovro Bogataj in računski ravnatelj v pok. Henrik Lindner.

Dogovor je po svojem blistvu dopolnilo k tretjemu poglavju, dogovora ki je bil sklenjen med našo državo in Italijo leta 1922 v Santi Margheriti.

Ker je od prejšnje Goriško-gradisčanske dežele le neznaten neobjavljen gorski del prisoten naši državi, pripade premoženje Goriško-gradisčanske v celoti sedanj Gorški pokrajinji. Preimeno in nepremimo premoženje nekdanje Kranjske prede v absolutno last kraljevine Jugoslavije, vendar mora naša država za to izplačati sorazmerni delež Gorški pokrajinji, in steč v iznosu deset na pol milijona dinarjev.

Aktiva in pasiva občin, zdravstvenih, cestnih in šolskih okrožij, ki so sedaj delno pod Jugoslavijo delno pa pod Italijo, se ne bodo razdelila, temveč ostane premimo in nepremimo premoženje v rokah tistega, ki jih že ima. Pač pa bo naša vlada moralna. Hipotekarni banki jugoslovanskih hranilnic v Ljubljani kot naslednici »Banca provinciale della Carniolac (Kranjske hranilnice)« plačati zmesec 31.327 dinarjev kot kritie čistega kredita, ki ga ta izkazuje na sproti fizičnosti in javnopravnim osebam na Italiji.

Italiji se priznava tudi 20 dajaških ustanov in 12 drugih ustanov za revolucionarje, ki jih je upravljala prejšnja Kranjska dežela. Naša vlada obdrži sicer vsa aktiva in pasiva teh ustanov (po večini v avstrijskih vrednostnih papirjih), zato pa izplača gorški pokrajinji upravi 200.000 lir ter izroči Italiji vse zadovoljne listine in bo izdala vse potrebitne izjave za njihovo izpembreno. S tem se prenchale ustanove, iz katerih so v predvojnom času črpali slovenski dijaki z Notranjskega sredista za studij na srednjih in visokih šolah.

Nekam čudno se čitači imena teh ustanov, kakor jih navaja zakon. Ne vem, ali se glasijo imena tako v ustanovnih listinah (z nekatere je uvek v sekakor verjetno), ali pa so jih vnesli v dogovor po neki mešanicu nemške in italijanske grafike. Dogovor je bil redigiran v italijanskem in slovenskem jeziku. Pred seboj imam samo talijanski. Pred seboj imam samo talijanski. Prevedeno, ker slovenski ni bili še obiskovalci. Odločilim pa je italijanski tekst, kajti dogovor pravi, da po pri neslogovljenje vejlajo italijansko besedilo.

Se bolj značilna za ta gotovo prvi dogovor, ki je bil redigiran v slovenskem in italijanskem jeziku, so krajevna imena, in sicer ne samo na italijanskem, temveč tudi na jugoslovenskom ozemlju, kakor bom to nekoliko nize omislil.

Za poravnava zadolženje prejšnje »Drežne banke za Kranjsko« (1), ki so bile v posesti privatnih in javnih oseb na sedanjem italijanskem ozemlju pred 23. oktobrom 1922, bo naša vlada plačala italijanski kot forfait 325.000 lir. Italijanska vlada bo papirje umaknila iz prometa in mejtejeli izplačala odskodnino, klj bo same dolocila.

Vse premičnine in nepremičnine Trgovske in obrtne zbornice za Kranjsko, kakor tudi vse njene obveznosti predejono na Zbornico za trgovinu, obrt in industrijo v Ljubljani, ki bo zato plačala kot odskodnino za dežel, ki bi pripadel Italiji, Italijansko-jugoslovanski trgov-

ski komori v Beogradu 50.000 dinarjev, in sicer v dveh enakih letnih obrokih.

V polno posest Italijanske vlade, odnosno tlocrni ali juridische osebi, ki bi jo določila, in sicer brez katerih kolje delnih pravil predejlo slediće katastarske parcele: 23 parcele v katastrski občini Bell peči, ki so vknjižene kot lac; »Kmetiske zadruge v Ratečah«, dalje še ena parcela v isti občini, vknjižena na ime Ivana Beneta iz Rateč, ter dve parcele v kat. občini Gornji Log, vknjiženi na ime »občine Rateč«.

Po dosedanjem praksi predejlo vse te parcele v last znane ustanove »Ente nazionale per le Tre Venezie«, ki skrbi za Italijansko kolonizacijo.

Prav tako predejlo v last italijanske vlade, odnosno omenjene ustanove:

ena parcela v kat. občini Podbrdo, sedaj last »Upravičenih posestnikov iz Nemške Rovtav«.

tri parcele iz kat. občine Kačja vas: ki so last »Upravičenih posestnikov iz Silve, in še pet parcel v isti občini, ki so vknjižena na ime »Upravičenih posestnikov iz Zelša«,

dalje dve parcele iz kat. občine Trnje, ki so vknjižena na ime »Upravičenih posestnikov iz D. Jezerce«,

ter ena parcela kat. občine Kačja vas, glasice se na ime »Upravičenih posestnikov iz Dolenje Vas« (pri Cerknici).

Na italijansko vlado, odnosno na odnje določeno osebo, predejlo tudi vse pravice, ki so jih doslej uživali jugoslo-

vanski državljanji na onem delu sorske planine po Foreszu (dogovor ga imenuje »malga Sorizza sul Porezen«, ki se nahaja na italijanskem ozemlju, in na tistem delu počešće Jane Lepenca »Cave di sabba Lepenca«, pri Kačji vasi, ki je na italijanskem teritoriju).

Prav tako Izgube jugoslovanski državljanji vse deležne pravice na dve parcele kat. občini Podbrdo, ki so sedaj vknjižene na ime »Ente di Rinascita agraria per le Tre Venezie«.

Obratno pa Izgube Slovenci — Italijanski državljanji deležne pravice na nekaterih parcele v kat. občini Davča na našem ozemlju (Dogovor govori o nekem delu planine »Sorizza sul Porezen« v občini Davča), in na onem delu »Cave di sabba Lepenca«, ki je postal na jugoslovanskem ozemlju, dalje še nekaj posest na Blešču, in »Malga di Tertenico« (verjetno je to planina Trtnik).

Ker odstopilo po tem dogovoru jugoslovanski državljanji več pravice kakor italijanski, bo italijanska vlada v povravnju del jugoslovanskemu razpolaganju 200.000 lir.

Vse denarne transakcije se bodo izvršile v kliningu, vendar ima Jugoslavija pravice plačati navedene zneske tudi v vrednostnih papirjih, ki bi jih hotela Italija sprejeti, po tečaju, ki bi ga medseboj določili.

Tako se določbe prvega mednarodnega dogovora, ki je bil redigiran tudi v slovenskem jeziku

P. P.

TJEDAN MEDJUNARODNE POLITIKE

NAKON SASTANKA U MÜNCHENU

dominiraju dva momenta u evropskoj politici. Dok je Daleki Istok zabilježen daljnjim razvojem japonsko-kineskoga rata, koda sojala ulazi v četvrtu godinu, a Sjeverna Amerika pripravljena za prejšnjice izbore čime se u vezi načine pitanje Ho Rosevelta kandidirati i po treći put — to se pitanje riješava na sedanjem Kongresu Demokratske stranke u Chicagu — dotele je pažnja javnosti u Evropi koncentrirana s jedne strane na pitanje navalne na Englesku, a s druge strane je u uvijek okupirana odjekom münchenskih razgovora.

Što se tiče Münchenu sada se svakako daleko više znaide nego još pred osam dana, kad je tema večnosti bila zavijena u veo tajne, a još više načinu sami zaključi, koji su pali priči razgovora izmedju kancelara Hitlera i grofa Clana, te madžarskih državnika. Istina i danas se ne bi o tem zaključima moglo iznijeti precizno niti stvarnosti, ali se razvidljivo ne znaide rješenje na onome, što se neposredno obitovalo na zaključku.

Što se tiče nastavka rata, koji prema nekim prognozama ulazi u zaključnu fazu, nitko više ne sumnja, da je odulja na navali na Englesku več sasvim dozrela. Postavljaje se samo pitanje hoče li odmah uslijediti njemačko-italijanska oružana akcija ili će — kdo še po sljedećih dana ističi u izvještajima z Rima — Hitler postaviti posljednji ultimativni zahtjev da, kako veli »Giornale d'Italia«, bira izmedju podvrgavanja snagama obnove u Evropi. T. j. priznanje njemačko-italijanske premoći — sto zacijelo ne bi bilo sklopno s malim tržtvama — ili jednoga tečkoga rata, u kojem bi stavila na kocku istavu svoju sudbinu. Taj rat ne bi trajao godinama pa ni mjesecima. već bi se, po uvjeravanju iz središta osovnih sila, završio isto onako naglo kao navalna na Poljsku i Francusku. svega nekoliko dana...

Iz Churchillova nekadašnjega govora izlazi da su se engleski vladajući faktori odločili na borbu do kraja, pa treba samo počekati da li su i vojnički faktori Reiche i Italije iscrpli termin čekanja, što će se vidjeti možda več sva- goga časa.

U vezi s operacijama, koje će bezuvjetno nastupiti u slučaju da poruda o kojoj govorimo ne bude u Londonu primljena, iznosi se, da su Rim i Berlin vojnički sporazumno podijelili vloge: Izvrsiti napad na engleske otroke izvrsili bi sami Nijemci u zraku preko mora, dok bi se talijanska akcija ograničila na Mediteran i na britanske posjede i uporišta u Africi i na Bliskom Istoku, gdje su koncentrirane ne samo značne vojne snage Velike Britanije nego odakle ona crpi velike materijalne rezerve.

Besarabija in njeno prebivalstvo

Slovenski značaj pripojenega ozemlja — Moldavci, nov slovanski narod
Ustanovitev sovjetske moldavske republike

Ko je dne 27. preteklega meseca Rusija prodala Romuniji ultimatum za vrnitev Besarabije in Bukovine, se je pri tem Sovjetska Rusija nanašala na narodnostni princip ter tudi na zgodovinski princip. Vsekemu je padlo v oči, ko je ruska uradna agencija Tass označila, da tvorijo večino v odstopljene ozemlju Ukrajinci in Moldavci. Kakšen narod so ti Moldavci? O tem vprašanju je prinesel dne 7. t. m. Hrvatski list iz Osijeka zanimljiv članek, ki pojasnjuje narodnostne momente in Besarabiji in Bukovini ter razlagajo, kako je prišlo do nastanka današnjih Romunov in romunske države, ter razglabijo vprašanje novega naroda Moldavcev. Zaradi zanimivosti prinašamo iz omenjenega lista članek dosledno.

Poreklo Romunov je že od nekdaj sporno ter niti sami romunski zgodbodavnari si ne morejo v tem biti edini. Po romunskih podatkih obsega celokupno romunsko prebivalstvo okoli 13,200.000 duš, med katere pristevajo tako imenovane Vladi (Karađavli med Karpati in Donavo, in Kucovlahi v Makedoniji) potem Istromorunje (romanski element v Istri), Dakaromune, Moldavce, Dobrudžane itd. Po menju večine romunskih zgodbodavnarjev je romunski narod nastal tako, da je bilo romanizirano prebivalstvo Dakije (rimski pokrajine ki je obsegala današnje romunske področje vzhodno od Karpatov in južno od Erdeljskih planin do Donave), ki so se baje obdržali v kasnejših stoletjih v morju drugih narodov kot Gepidov, Avarov, Bolgarov, Madžarov, Pečengov in Kumanov posebno v erdeljskih平原. Drugi vidijo v današnjih Romunih mešanico vseh omenjenih narodov, prispevki k tem so Srbi, Grki in Makedonci na Balkanu. Nomedška ljudstva, ki je nastalo s stolpjanjem Grkov, Slovanov in romaniziranih Grkov ter Makedoncev na Balkanu, ki je dobilo ime Vladi, se je v 11. stoletju preselilo preko Donave na ozemlje, ki je dobilo po njih ime — Vlaška (Karađavka, — za razliko od ozemlja Kucovlahi, ki so še ostali v Makedoniji in Grčiji) ter se so pozneje razširili po Erdelju, Banatu in istočni Srbiji (okoli Negotina), a nazaj po Moldaviji (ozemlje med Karpati in reko Prut) in Dobrudžo. Ta narod, ki je do najnovjega časa — do 19. stoletja — tvoril etnično skupino za sebe, si je prizaval vodstvo med ostalima narodi, posebno pa nad Moldavci, ki so jim od vseh ostalih narodov bili najbližji, ne toliko po krvni, kolikor po jeziklu in sicer — kar je zelo parodoksalno — po slovanskem jeziku! Treba je namreč vedeti, da sta oba naroda, vlaški in moldavski, že do zedinjenja njihovih teritorijev imela staroslovensko liturgijo, a jezik jima je bil do 50 odstotkov pomešan s slovenskimi besedami, a pri Moldavcih je bil jezik sestavljen celo do 70—80 odstotkov slovenskih besed (ostale besede so bile romanskega, grškega, turškega in tatarskega izvora). V kulturnem pogledu so se Vlahi severno od Donave resili izpod grškega in tudi turškega vpliva, podlegli pa so posebno v novejšem času slovenskemu, germanskemu in madžarskemu vplivu. Današnji tpi Vlaha je očitno mesešanca romanskega, slovanskega, grškega in turško-tatarskega vpliva.

Po raznih peripetijah od dnevnov rimskega gospodarstva do odhoda Kumana in Pečengov ter Tatarov je Erdelj prisel definitivno pod Ogrsko, v ostalem področju te narodnostne mesešance sta bili končno ustanovljeni dve kneževini Vlaška in Moldavka, deloma pod tatarskim, deloma pod ogrskim poglavarstvom, a v početku 15. odnosno 16. stoletja pod turškim poglavarstvom.

Od dneva svojega osnutka sta živelj obe kneževini svoje posebno življenje. Kneževina Vlaška je bila stvorena v prvi polovici 14. stoletja na tlu nekdajnega kraljestva Kumana. Vlaška, kumskega porekla, je osnovan vlaško dinastijo, ki je vladala z intervali do 1659. Politično je ta kneževina nihala med ogrskim in turškim vplivom. Najvažnejši vladar iz dinastije Basarab je bil Mihajlo Hrabri V 17. stoletju je začel prevladovati turški vpliv, ki je v 18. stoletju dosegel vrhunc. Turki so predeli kneževsko dostenjanje Vlaške predajati in so se na ta način domogle vlaške kneževine bogate grške fanariotske družine iz Carigrada (fanar: sedež grškega ekumenskega patriarha). Fanarioti so prinesli v Vlaško to kar pospešuje gospodarski in kulturni razpad: korupcijo in politično nemoral. Od teh rodbin — Ypsilanti, Kantakuzen i. t. d. — so izmamili razne privilegije tudi Rusi, tako da je v teku 19. stoletja ruski vpliv istisnil turškega.

Pod mnogo srečnejšimi okolnostmi se je razvijala kneževina Moldavka. To kneževino je osnoval 1360. voj-

voda Bogdan iz Marmaroša. Takrat je v tej deželi bogati z vsemi lepotami in prirodnimi bogastvi prevladoval kumanski, slovanski in turški element. Slovani (Moldavci) so zavzemali največji del ozemlja, Kumani so se držali Karpatov, a Tatari nizine ob desni obali Donave v ēmonostega primorja. Moldavci, kot glavni element so dali narodu tudi jezik, ki je bil slovanski (ukrajinski). Tri dežele so tvorile veliko in močno kneževino Moldavsko: Bukovina, prava Moldavsko (ozemlje med Karpati in reko Prut) in cela Besarabija. Peter I. je osnoval dinastijo Muša, ki je vladala do leta 1597. knez Aleksander I. Dobri je ureidel finance, upravo in pravosodje, izvojeval je nezavistnost in od Poljakov in Madžarov, potolkel Turke in osvojil Kitijo in Akerman na nasproti Odese. Njegov sin Bogdan II. je priznal turško gospodstvo ter placeval se kredite. Zaradi tega so Turki pustili Moldavski popolno avtonomijo. Tudi v Moldavski so Turki uveli sistem pravljana kneževskega naslova, ki so ga ku-pile družine Ypsilanti, Manurokarditi itd. Med tem je eden izmed fanariotov dvignil ustajo proti Turkom, nakar se je Turška ponovno vrnila k volitvam kneza med domaćimi bojari. Pod rusko okupacijo (1828—1834) so dobili domaći bojari popolno premič. Revolucijo leta 1848. je zadušila ruska vojska, a druga ruska okupacija je dovedla do krimsko vojne. Izra ruske okupacije je sledila avstrijska, dokler niso bojari na pobudo Avstrije izbrali za kneza Ivana L. Sturdzija, katerega je izbrala tudi Vlaška, s čimer je bilo izvršeno državno-pravno zedinitev pod skupnim imenom Romunije (Romania).

Se 1. 1777 je moralna Moldavška odstopila Bukovino Avstriji, a 1. 1812. Besarabijo Rusiji. Izra turško-ruske vojne 1. 1877—1878. je dobila Romunija v zameno za Besarabijo, ozemlje izpod domavške ustje Dobrudžo, s čimer je to ozemlje prvič v zgodovini prislo v politično skupnost z Vlaško in Moldavsko. Romunска Dobrudža je bila dovrzana razširjena na račun bolgarske Dobrudže (1. 1913. in 1919.). Z mirom v Parizu 1. 1919. sta bili Romuniji zopet deljeni Besarabija in Bukovina, ki sta bili nekot sestavna dela kneževine Moldavške v ves Erdej ter velik del Banata, katerega sta dolga stoletja pripadala ogrskim kraljovinam sv. Štefana.

Sedaj pa je bila Besarabija vrnjena Rusiji in prav tako je moralna Romunija zopet tudi severno Bukovino, v kateri tvorijo Ukrajinci večino.

Razen Ukrajincev (katerih je 38 odstotkov) smatrajo Rusi za slovanski živelj tudi one Moldavce (tudi kakih 38 odstotkov), katere Romuni že od nekdaj smatrajo za del svoje romunske etnične skupine. Da je to resnica, dokazuje dejstvo, da so soveti ob meji Besarabije že 1. 1926. ustanovili avtonomno moldavsko republiko v okviru ukrajinske sovjetske republike. Ta moldavška republika obsegala 7.835 km², km in šteje čez 600.000 prebivalcev. Glavno mesto je Balta (od 1. 1928.). Razumljivo je, da Romunija ni nikoli hotela priznati te avtonome moldavске republike v okviru sovjetskega saveza, ki je bila osnovana kot privlačna sila za Ukrajince in Moldavce v Besarabiji.

Sedaj nam preostane samo to, da utrdimo točnost ruske teze o poreklu etničnem sestavu in nacionalni zavesti tega naroda, ki prebiva v Besarabiji.

Številna slovenska imena gor, rek in mest so še danes dokaz nekdajne jako-

Kako se bodo razvijale stvari v načelo zavzeti Besarabiji, temu ni tako težko priti do dna z obzirom na zgoraj navedeno. Mnogo boli bi bilo vedeti kolikšno atraktivno silo bo imela na preostale Moldavce v nekdanji moldavski kneževini moldavsko-ukrajinska Besarabija.

*

Dne 10. t. m. je službeno sovjetska agencija objavila vest, da se je s priključitvijo Besarabije Sovjeti Rusiji zavzemo povečalo moldavsko prebivalstvo, ki sedaj šteje 2.000.000 duš. Zaradi tega je svet komisarjev sovjetske moldavsko republike v sporazumu s svetom komisarjem ukrainske republike predal osrednjemu odboru in svetu komisarjev predlog, da se osnove samostalna moldavsko republika. Svet komisarjev in osrednjem odboru sta bila soglasna s tem predlogom ter ga prečložila vrhovnemu svetu Sovjetske Rusije.

„Ital-Jug“

U Milanu izlazi več sedemnajstogodinov jugoslovansko-talijanski časopis za privredni in trgovinljivo Ital-Juge, kojemu je svrha promicanje gospodarskih odnosa izmedju Jugoslavije in Italije. Osničač časopisa je, kako citamo na naslovnoj stranicici, dr. Antonije Filipić, a urednik je Aldo Lusignoli. Jedan dio sadržaja izlazi na hrvatskom, a drugi dio na slovenščini. Uredništvo i uprava je u Milanu, a u Beogradu ima časopis svoj ured.

Casopis je, kako je istaknuto ispod njegova naziva, namenjen trgovackom in privrednom svijetu u obliku državama, pa se na njega ne bismo osvrtili, da nismo u posljednjem broju (broj 6 za junij) našli materijal.

Na prvom mjestu mislimo na uvodni članak, iz pera Alda Lusignolla urednika časopisa, pod naslovom "Rat Italije". U članku se izjavlja, da je talijanski rat Italije označen za rat talijanskog nezavisnosti, koji slijedi za niza rata: iz 1848—59—60—66—70—71 i konačno svjetskoga rata 1915—18. Italija je u tim ratovima postigla svoje pravo na život, ali za njih nema prave nezavisnosti, ako put u oceane nije otvoren. Zbog toga, veli Lusignoli, rat započet 11. junija ima karakter rata za talijansku nezavisnost. "Nije, a niti hoće da bude, nastavlja pisac — osvajački rat ili rat za hegemonijom; Talijani, koji su se borili i koji se bore da afirmaši i da razviju svoju nacionalnost, prvi su koji znaju, koliko treba imati postrovanja za narode, koji ne navaljuju na druge narode."

U tom smislu sumišljaju Lusignoli i onaj pasus, što ga je Duče u svom govoru održanom dan prije talijanskoga ulaska u rat, namijenio susjednim neutralnim državama: Švicarskoj, Jugoslaviji, Grčkoj, Turčkoj in Egiptu.

Karakteristično je i zaključno povlažanje članka:

"Odnosi izmedju Jugoslavije in Italije, odredjeni ugovorima, koji su na snazi več tri godine dali su najbolje rezultate, od danas će se još više okoristiti s vezama, koje nameće geografska. Italija, kada pobijedosno završi ovaj rat, oslobodjena, znaće cijeniti prijateljsko držanje susjedne zemlje."

Lusignoljev članak tiskan je hrvatskim jezikom, što znači, da ga je pisac namijenio čitateljima časopisa u Jugoslaviji, radi čega je i razumljiv ovaj njegov optimistički zaključak, u ostalom posve ispravan i jedini logičan, ako se iskreno usvaja princip prijateljstva, na kojem se u političkom pogledu ni formalno a ni stvarno nije ništa promijenilo.

Medju hrvatski tiskanim člancima nalazimo i kratki prikaz o gradnji nove željezničke pruge Trst-Rijeka, o temu je i na našem listu več bilo govora.

Nova pruga, za koju su izvršene sve predradnje pa treba samo začeti radovala, išla bi iz Trsta preko Hrapelje-Kozina na Šapjanje, odatle na Rijeku. Njena duljina iznosi 72 kilometra, te bi bila gotovo dva putja krača od došadanja pruge Trst-Sv. Petar na Krasu Rijeku, koja iznosi 129 kilometara. Gradnjom nove pruge znatno bi se konstruirala "ital-Jug" — skratko put iz Trsta u Jugoistočnu Evropu, jer bi put Trst-Zagreb bio znatno krači od došadanja pruge putem Postojne i Ljubljane.

U članku se nadaljuje navodi, da talijanska vlada živo radi na teme, da učini Trst najvažnijom izvoznom lukom talijanske robe za jugoistočnu Evropu, kao što je več sada slučaj za jedan dio izvoza inozemnega zaledja. Isto tako radi se, kako dalje citamo, i na podizanju riječke Luke na njenom osiguranju za budućnost, kao uvozne luke za srovne potrebe madžarskoj industriji. U tu je svrhu osnovano društvo "Società Italiana d'Armamento". Društvo je osnovano od jedne skupine venecijanskih interesišenata pod vodstvom senatora Cini i društva "Flate", koji grade šest motornih brodova svaki od 10.000 tonskih brzih od 16 milja. Ti brodovi, kaže se na koncu članka, treba da vrše iz Rijeke prekomorski promet te su u prvom redu određeni da stvore nove mogućnosti za uvoz i izvoz iz Madžarske i Jugoslavije.

